

ประชาธิปไตย : ระหว่างรูปแบบกับเนื้อหา^๑

เสน่ห์ jamsrik

ก่อน อื่นขอแสดงความยินดีต่อการจัดประชุมระหว่างประเทศครั้งนี้ ที่ได้เปิดเวทีแก่เพื่อนๆ ชาวอาเซียนฯ ได้มาหารือถกเถียงประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคน นั่นคือประเด็นว่าด้วยประชาธิปไตย หัวข้ออย่างยิ่งว่าจะมีรายการ เช่นนี้ อีกหลายๆ ครั้ง และจะตียิ่งขึ้นถ้าหากสามารถทำให้เป็นการเสนออย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องขึ้นมา แน่นอนว่าพวกเราแต่ละคนล้วนมีเรื่องและกรณีเฉพาะของตนเองมานำเสนอ กระนั้น

ก็ตามแม้จะมีความแตกต่างมากใน-many ทางด้านภาษาภาพและวัฒนธรรมที่หลากหลายอันเป็นลักษณะเด่นของภูมิภาคนี้ ทว่าก็ยังมีสิ่งที่ร่วมกันอย่างมากออยู่ด้วย ที่พอกเราควรตระหนักรู้คือ จุดร่วมที่เกี่ยวพันอย่างสำคัญยิ่งกับปัญหาต่างๆ ขณะนี้ ในขณะที่โลกกำลังไปสู่การฟื้นฟูเชิงก้าวและก้าวมากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งเป็นการเร่งด่วนและสมควรอย่างยิ่ง ที่เราทุกคนซึ่งมีสำนึกถึงความถูกผิดจะรวมตัวปัญญาเข้าด้วยกันโดยไม่ซักซะ เพื่อจะหาบทเรียนจากประสบการณ์ของเรารอย่างร้มควะัง

^๑ บำรุงสถาปนาในการประชุมนานาชาติตามโครงการ Core University Program ระหว่างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับมหาวิทยาลัยเกียวโตในเรื่อง “Democratic Experiences in Southeast Asian Countries” ๗-๘ ธันวาคม ๒๕๓๔ กิศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต บกความนิยมแปลงโดยรัศมี สุขารีย์ชัย

และเพื่อที่เราจะได้เป็นตัวของตัวเองและทำให้สังคม
และประชาชนของเราเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่ ?

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและดีใจอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดบางอย่างกับทุกท่านในที่ประชุมแห่งนี้ ในส่วนของข้าพเจ้าเองนั้นก็เห็นด้วยอย่างเต็มเปี่ยมกับข้อเสนอที่มีมานานแล้วของศาสตราจารย์ ดับเบลยู. เอฟ. เวอร์ไฮม์ (W.F. Wertheim) ในสิ่งที่ท่านเรียกว่า “หลักการแห่งการปลดปล่อย” ซึ่งกล่าวว่า ความก้าวหน้าของมนุษย์นั้นไม่ใช่จะดักกันได้ด้วยเงื่อนไขของการปลดปล่อยจากพลังของธรรมชาติเท่านั้น หากยังจะต้องดักจากการปลดปล่อยจากการครอบงำโดยอภิสิทธิชนบ้างคนหรือบางกลุ่มด้วย ดังนั้นแนวคิดว่าด้วยความก้าวหน้าจึงต้องควบคู่ไปกับแนวความคิดว่าด้วยประชาธิปไตย แต่เรื่องที่ว่าเส้นทางวิวัฒนาการของเรานี้จะสอดคล้องกับความก้าวหน้าหรือไม่นั้น ยังเป็นคำถามเปิดที่จะต้องตรวจสอบโดยประจำวิธีศึกษา คำตอบที่แท้จริงจากกลุ่มเป็นว่า เรากำลังย้ายออกจากกันที่หรืออาจถึงกับถอยหลังเข้าคลองก็ได้ จึงเห็นได้ว่าเราทั้งหมดล้วนมีจุดอ่อนที่จะทำให้พวกเรากันเองก้าวโดยหลัง ทั้ง ๆ ที่มีความสำเร็จทางวัฒนธรรมมีความทันสมัยทั้งหลายทั้งปวงที่เราแสดงจะภูมิใจอยู่ก็ตาม

เพื่อให้เข้าใจเดินของประสบการณ์ ประชาธิปไตยซึ่งเป็นหัวข้อหลักของการประชุมครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอเสนอข้อสังเกต ๒ ประการ ในประการแรก เราจำเป็นต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างประชาธิปไตย ในฐานที่เป็นอุดมการณ์ กับประชาธิปไตยในฐานที่เป็นกระบวนการและ

เครื่องมือในการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ กล่าวในฐานของอุดมการณ์ ประชาธิปไตยรับเอาหลักการทำไปและในขอบเขตที่กว้าง ว่าอำนาจของประชาชนเป็นพื้นฐานในการจัดสถาบัน ในการตรวจสอบ และถ่วงดุลย์ และในการรับผิดชอบต่อประชาชนทุกคนด้วยเห็นพ้องกับสูตรอันมีชื่อเสียงของลินคอล์นที่ว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” แต่ครั้นเมื่อถึงประเด็นประชาธิปไตยในฐานที่เป็นกระบวนการและเครื่องมือในการต่อสู้ทางอำนาจ ก็มักเกิดคำถามและความคลุมเครือขึ้น ในแท้ที่เป็นการปฏิบัติและการกระทำนี้เองที่เราจะต้องเข้าไปตรวจสอบความสัมพันธ์ เชิงอำนาจที่เป็นจริงด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ และสิ่งนี้เองที่เป็นปัญหาในการประเมินความหมายได้ฯ ของ “ประสบการณ์ประชาธิปไตย” ของเรานี้จะมาถูกเดียงกัน ณ ที่นี่ ในที่สุดแล้วประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นเพียงรูปแบบหรือสูตรสำเร็จของการปกครอง ที่โดยด้วยของมันเองจะให้อำนาจทางการเมืองที่แท้จริงและที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนได้

ประเทศไทยเป็นตัวอย่างสดๆ ร้อนๆ ที่ดีในเรื่องทำนองนี้ของความลับสนทนาปัญญา เพียงเมื่อ ๖ เดือนก่อนและไม่นานก่อนเหตุการณ์พฤษภา วิปโยค (๑๗-๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕) ได้มีเสียงเรียกร้องจากประชาชนต่อต้านเผด็จการทหารและเรียกร้องให้มี “นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง” จากนั้นระบบทหารถูกโคนล้ม เปิดทางให้แก่การเลือกตั้งทั่วไป และการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนที่มี “นายกฯ มาจากการเลือกตั้ง” แต่อีกครั้งหนึ่งที่เรื่องจบลงด้วยการที่ รัฐบาลจากการเลือกตั้งเองนั้นเหลือทันไปใช้ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐบาลทหาร ก่อนหน้านี้ในการ

^๖ W.F. Wertheim, *Evolution and Revolution*: Books, 1974), p. 47

The Rising Waves of Emancipation (London: Penguin

พิจารณาฐานทางกฎหมายของบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้มาตรการ ปราบปรามและปฏิบัติการที่ต่อต้านประชาชนคนธรรมด้า ผลปรากฏว่าผู้ต้องหากระทำผิดทั้งหมดต่อต้านจากการถูกพิจารณาโทษ และเป็นที่ชัดเจนว่ากระบวนการอันชอบธรรมทางกฎหมาย ต้องถูกลิดรอนไป

ยิ่งกว่านั้นนโยบายทางเศรษฐกิจทั้งหมดภายใต้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งนี้เองยังคงอยู่ในมือของชุมนุมนักวิชาการและนายทุนการเงินที่มีอำนาจไม่กี่คนซึ่งได้รับเชิญให้เข้าร่วมในคณะกรรมการบริหาร ทั้งนี้โดยการอ้างเหตุผลว่าเรื่องเศรษฐกิจและการเงินเป็นเรื่องเทคนิคและซับซ้อนเกินกว่าจะปล่อยให้อยู่ในมือของนักการเมืองได้ มีแต่บรรดาผู้ชำนาญการที่ดูเหมือนเป็นกลางเท่านั้นที่เหมาะสมแก่งานเหล่านี้ ทว่าอนึจจากรณ์เป็นที่รู้เห็นกันอยู่ว่าบรรดาผู้ทรงอำนาจไม่กี่คนเหล่านี้ ได้เคยเป็นผู้ที่มีบทบาทแข็งข้นและซึ้งขาดในการวางแผนรูปแบบนโยบายและแผนการพัฒนาของประเทศไทยตลอดจนการนำไปปฏิบัติตัวอย่างทั้งหมดนี้เป็นเหตุก่อความยากจนและความต่ำต้อยให้กับคน

ส่วนใหญ่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในชนบทและในภาคเกษตรกรรม ประเด็นของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะมีผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อประชาธิปไตยด้วย ดังจะได้เห็นต่อไป

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่เป็นการยากเลย ที่จะเห็นว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และในทันทีเดียว กันนายนครุฑามากที่มีการเลือกตั้ง แทบจะไม่ได้สร้างความแตกต่างอย่างแท้จริงขึ้นมาเลย การกล่าวเข่นนี้มิได้หมายจะจับผิดระบบและกระบวนการทางรัฐสภาหรือการเลือกตั้งแต่อย่างใดเลย เพียงแต่เราต้องมองให้ชัดเจนว่าอะไรเป็นเพียงแค่รูปแบบที่ผิดแยกจากสาระสำคัญของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะมีความหมายอะไรถ้ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและพระบรมราชโองการที่เกี่ยวข้องไม่รับใช้ในฐานที่เป็นทุกเป็นตาและเป็นความประณญาตลดลงเป็นศักยภาพของประชาชนทั่วไป กล่าวโดยจำเพาะเจาะจง ประเด็นอยู่ตรงที่ว่าการปลดปล่อยคนจำนวนมากจากการครอบงำของอภิสิทธิชนจำนวนน้อยจะสามารถบรรลุผลได้มีอะไรและอย่างไรภายใต้สิ่งที่

เรียกว่าระบบการปกครองโดยผู้แทน

ประชาธิปไตยขัดกับการพัฒนาจริงหรือ?

บรรดาคำถ้ามพื้นฐานเหล่านั้นนำไปสู่ข้อสังเกตต่อไป ซึ่งเกี่ยวพันกับประชาชนคนสามัญ ทั้งสิ้น นั่นคือผู้ถูกปกครองที่ต้องข้ามกับผู้ปกครอง การจะเข้าใจประชาธิปไตยไม่อาจสมบูรณ์ได้ ถ้าไม่ให้ความสนใจอย่างเพียงพอ กับอีกด้านหนึ่ง ของเรื่องทั้งหมด นั่นคือการที่มนุษย์เรียกร้องหา การปลดปล่อย ข้อเท็จจริง ก็คือการเดิบโตและ พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพซึ่งก็คือประชาธิปไตย ล้วนมีรากเหง้าของมันอยู่ในธรรมชาติมนุษย์ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นตะวันตกหรือไม่ใช่ตะวันตกก็ตาม ความไม่ผิดถูกในเสรีภาพของมนุษย์แท้ที่จริงแล้วเป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการ ชีวิตสังคมและการเมือง ทั้งยามาจและเสรีภาพ ประกอบกันเข้าเป็นสองด้านที่ต้องข้ามกันของ เหตุการณ์เดียว กัน นั่นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมชีวิตทางสังคมและการเมืองจึงเต็มไปด้วยความขัดแย้ง และมันดำเนินไปหนึ่งว่าเป็นการเสวนากัน ภายใต้ความตั้งมั่นของเรื่อยมา

ในบริบทสมัยใหม่และร่วมสมัยนี้ ความขัดแย้งดังกล่าวกำลังปรากฏออกมายังเป็นด้าน ตรงข้ามที่เข้ากันไม่ได้ระหว่างประชาธิปไตยกับ การพัฒนา ขอให้เราพิจารณาการได้เดียงเรื่อง หนึ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ คนที่จุดประดีน เรื่องนี้ไม่ใช่ใครอื่น นอกจากอดีตนายกรัฐมนตรี สีกวนยูแห่งสิงคโปร์ ในการแสดงสุนทรพจน์ ในการประชุมประจำปีที่จัดโดยสภาธุรกิจ แห่งฟิลิปปินส์ (Philippine Business Council) ในกรุงมะนิลา เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๔ ดังนี้:

“การออกงานของประชาธิปไตยนำไปสู่ ภาวะไร้ระเบียบและไร้วันซึ่งเป็นอันตรายต่อ การพัฒนา” ต่อคำกล่าวเห็นนี้ประธานาธิบดีฟิลิป รามอสของฟิลิปปินส์ได้ตอบกลับอย่างน่าพังยิ่ง แม้ว่าเขาจะมีภูมิหลังและอาชีพที่เป็นทหาร มาก่อนนานก็ตาม

“หากปราศจากประชาธิปไตย เราจะไม่สามารถได้รับชัยชนะในการพัฒนาได้อย่างแท้จริง.... ทว่าพวกเราบางคนที่ใจร้อนอย่างเห็นการแก้ปัญหา ทุกอย่างอย่างรวดเร็ว ก็จะโยนชัยชนะอันยากลำบากทางการเมืองที่ได้มาก็ไปเสีย เพื่อแลก กับความสะดวกง่ายดายในการตัดสินใจ”^๔

นี่เป็นการแลกเปลี่ยนทัศนะที่น่าสนใจยิ่ง แต่ก็มีเงื่อนไขด้วยเหมือนกัน ด้านหนึ่งเห็นเพียง ว่าประชาธิปไตยและ การพัฒนาเป็นพลังที่ขัดแย้ง ต่อกัน ส่วนอีกด้านมองไปที่สัมพันธภาพอันใกล้ชิด และสร้างสรรค์ระหว่างทั้งสองสิ่ง ในที่สุดแล้วมัน เป็นเรื่องของคุณค่ามนุษย์ มนต์เสน่ห์และทางเลือก และ สิ่งเหล่านี้ยังขึ้นกับหนทางของสิ่งที่เราเรียกว่า “ประสบการณ์ประชาธิปไตย” ว่าเรารับรู้มันอย่างไร และนำมันไปปฏิบัติอย่างไรในเชิงของนโยบาย และการกระทำ ประเดิมในที่นี้ก็คือว่าทางเลือกจะໄร ก็ตามที่คนเลือก ไม่ว่าในฐานะของรัฐบุรุษหรือ นักวิชาการ จะต้องมีความเข้าใจที่แจ่มชัดพอ สมควรในธรรมชาติของสิ่งที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงทั้งประชาธิปไตยและการพัฒนา

ในประเดิมเดียวกันยังมีอีกแนวคิดหนึ่งที่ น่าแปลกใจในการวิเคราะห์ นี่เป็นแนวคิดของดร. ดักลาส ลูมมิส (Douglas Lummis) แห่งวิทยาลัย Tsuda ในโตเกียว ในการประชุมเวทีชาวบ้านว่า ด้วยประชาธิปไตยและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจัดขึ้นในกรุงเทพฯ ในเวลาเดียวกับที่มีการประชุมนี้อยู่

^๓The Nation, 21 November, 1992.

^๔The Nation, 21 November, 1992.

คร.ลุ่มมิสก์ล่าวว่า ประชาธิปไตยและการพัฒนาไม่อาจเสริมชี้งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะ

“ในนามของการพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรมถูกทำลาย ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนถูกกระแทกกระเทือน และครอบครัวถูกขับไล่ออกจากบ้านฐานของชาติ ทั้งนี้โดย อ้างว่า ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ประชาชนควรจะสามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจะตัดไม้ในป่า หรือควรจะสร้างเรือนหรือไม่ รัฐบาลจะไม่รับฟังเสียงของประชาชนผู้ต่อต้านการพัฒนา...”

(และ) สำหรับคนส่วนใหญ่ในโลกที่สาม สภาพชีวิตของพากษาไม่ได้รับการปรับปรุงในขณะที่อัตราส่วนคนยากจนกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สภาพแวดล้อมธรรมชาติกำลังถูกทำลายลงไปเรื่อยๆ ต่อหน้าต่อตาเราในนามของการพัฒนา”^๔

ถ้าพิจารณาจากแง่มุมที่มีผลทางทำลาย เช่นนี้ เราอาจเห็นด้วยเดิมที่กับศาสตราจารย์ ลุ่มมิสว่าการพัฒนานั้นแท้จริงแล้วเป็นภัยรักษ์ กับประชาธิปไตย แต่คงจะเป็นการยกที่ให้ เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของท่านที่ว่าถ้าเราต้องการ การพัฒนา ก็จำเป็นที่จะต้องเล้มเรื่องประชาธิปไตย ไปเสีย นั่นเท่ากับเป็นการช่วยเสริมลักษณะนิยมโดยปริยาย ซึ่งเป็นที่พร่ำหลายอยู่แล้วในหมู่ชนชั้นนำและผู้นำการเมืองในเอเชียอาคเนย์ แต่ พิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งศาสตราจารย์ลุ่มมิสก์ ค่อนข้างถูกต้อง ที่ช่วยเดือนเราว่า ถ้าต้องการ ประชาธิปไตย ก็จำเป็นที่จะต้องคิดให้รอบคอบในเรื่องการพัฒนา ในฐานะที่เป็นพลเมือง ผู้รักสันติ และรักเสรีภาพ เรื่องนี้เป็นภาระหน้าที่เบื้องหน้า เราทั้งหลาย ที่จะต้องผลักดันการพัฒนาให้เป็น พลังที่สร้างสรรค์ และจรโลงสิ่งที่ถูกต้อง ถึง

ตอนนี้เราก็ควรจะลงไปพิจารณาสภาพของการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างใกล้ชิด เพื่อจะดู ว่ามันสนับสนุนหรือต่อต้านเสรีภาพและความก้าวหน้าของมนุษย์

การพัฒนาในภาวะของจ้าหังวัฒนธรรม

คำว่า “การพัฒนา” นับวันจะเกี่ยวความหมายในทางแคลวายขึ้นเรื่อยๆ จากการที่ความเจ็บปวดและความทุกข์ยากได้แผ่กระจายไปทั่วโลก กองทุนระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกรรมเพิ่งจะเผยแพร่รายงานและสถิติใหม่ล่าสุด ที่ชี้บ่งว่า สาขาวิชาความยากจนที่ขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศที่กำลังพัฒนา ^{๑๙๔} ประเทศที่เป็นกรณีศึกษา และประธานกองทุนยังเปิดเผยว่า ประสบการณ์ของทุกประเทศยืนยันถึงความล้มเหลวของทฤษฎีการพัฒนาส่วนใหญ่ในอดีตฯ ดังนั้นเมื่อมองโดยรวมแล้ว การใช้ศัพท์ว่า “การพัฒนา” ในปัจจุบันนี้จึงดูเหมือนจะขาดไร้ชีงความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” และความก้าวหน้าของมนุษย์ ภารกิจเฉพาะหน้าของเรานี้คือการตรวจสอบว่าทฤษฎีการพัฒนาดังกล่าว นั้นโดยแท้จริงแล้ว เกี่ยวข้องกับอะไรกันแน่

การตรวจสอบดังกล่าวจำเป็นต้องมีทัศนะทางประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องบ้างเล็กน้อย ประการแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับชะตากรรมและความยากลำบากของเอเชียอาคเนย์เอง ประการต่อมาเกี่ยวกับความเป็นจริงของการสร้างความทันสมัยและการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่จะดำเนินต่อไป ที่ประสบกับอยู่ทั่วภูมิภาค จากประเด็นทั้งสองนี้เราจะได้รับการทำใน “การพัฒนา” จึงยากที่จะไปกันได้อย่างดีกับประชาธิปไตยที่มัก “นำไปสู่ความไม่สงบและ

^๔ The Nation, 28 November, 1992.

^{๑๙๔} The Nation, 24 November, 1992.

ความไวรันนัย ซึ่งเป็นอันตรายต่อภัยการพัฒนา” ดังที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้แล้ว ที่สำคัญไปกว่านี้ คือเรารู้จักคำว่า “ประสบการณ์ประชาธิปไตย” ของเรามาประเมินได้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวความคิดของประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่อยู่ในบริบทของสังคมเกษตรกรรมและประเพณีของເອົ້າຄະນີໄດ້ ประเด็นที่เราควรระหบනก็ในที่นี่คือ ประเพณีไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งกีดขวางความก้าวหน้า เสมอไป ในด้านของประเพณีเองนั้นเป็นแหล่งและ เป็นองค์การพรวมทั้งการเรียนรู้ขององค์ความรู้ที่ เกิดขึ้นในด้วยกันเอง สิ่งเหล่านั้นสามารถยกระดับ ขึ้นมาได้อย่างดีด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สมัยใหม่ ถ้าหากประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

แต่ทว่าความทันสมัยได้เข้ามายังເອົ້າຄະນີເຊິ່ງ ลักษณะการของความเป็นปฏิบัติอย่างยิ่ง เริ่มต้น ด้วยลักษณะการนิยมในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เรื่องนี้มีกล่าวไว้ในคำราทุกเล่ม ไม่จำเป็นจะต้อง มากด้วยรายละเอียดกันอีกในที่นี้ นอกจากจะขอ ดอกยั่งงประเด็นที่จะมีผลกระทบอันสำคัญต่อ กระบวนการพัฒนาและต่อประเด็นประชาธิปไตย ด้วย ไม่ว่าบรรดาประเทศເອົ້າຄະນີจะมีความ หลากหลายกันอย่างมากก็ตาม ก็จะพบแห่งมุ่งอัน สำคัญในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่ร่วมกัน ประเทศไทยหรือที่เรียกกันนี้ว่าสยาม อาจสามารถ รักษาเอกสารที่เป็นทางการไว้ได้ แต่ในเบื้องหลัง ทางเศรษฐกิจก็คงมีความล้มเหลวคล้ายคลึงกันกับ เศรษฐกิจของประเทศไทยอีกในເອົ້າຄະນີโดย ทั่วไปนั้นเอง กล่าวอย่างเฉพาะเจาะจง มีการ ขยายตัวและเติบโตอย่างมหาศาลในการผลิตสินค้า ปัจจุบันเพื่อการส่งออก . พร้อม ๆ กับการเพิ่มขึ้น อย่างทัดเทียมกันของการนำเข้าทุนและสินค้า

บริโภค ที่นำใบสูกราชเสื่อมສลายของหัตถกรรม พื้นบ้านและหัตถศิลป์ทางการมหัตถ์ในแต่ละ ประเทศ กล่าวอย่างสั้นๆ ทั่วทั้งເອົ້າຄະນີถูก บังคับให้เปิดออกเป็นแหล่งของตลาดรายใหญ่สินค้า และแหล่งสนับสนุนดุลีบอันอุดมสมบูรณ์แก่โลก อุตสาหกรรม^๗ เศรษฐกิจอันหลากหลายของ ເອົ້າຄະນີຈึงถูกผนวกเข้าอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ตลาดโลก

ภายหลังสิ่งกรรมโลกรั้งที่ ๒ พร้อมกับ ขบวนการชาตินิยมอันไฟศาลและการได้รับเอกสารช ทางการเมือง ทำให้เกิดมีความหวังกันมากว่า อุดมการณ์ปักครองตนของประชาธิคที่เพิ่ง คันபປ່າໃໝ່นີ້ จะสามารถเป็นพลังด่อต้านที่เป็น รูปธรรมและมีประสิทธิภาพยิ่ง ต่อการเบียดบัง ไดໆໃນອົບປ່າໃໝ່ຂອງชาตີ อันจะเป็นการนำไปสู่ พัฒนาการทางประชาธิปไตย ทว่าความหวังนั้น ไม่อาจเป็นจริงขึ้นมาได้ ดังเห็นกันว่าอุดมการณ์นີ້ ก็ถูกอยู่ภายใต้การครอบงำจากภายนอกเหมือน ที่เป็นมา คราวนີ້ภายใต้สีລຸ່ມຕົວໄມ່ທີ່เรียกว່າ ຮະບັບເຄຣະກົງໃໝ່ຮ່ວ່າງປະເທດ ແລະ ครາວນີ້ ກລັບຍື່ງມີผลกระทบด้านลบต่อໂຄກສຂອງການມີ ປະເທິບໄດ້ທີ່ແກ່ຈົງແລະມາຈາກຫາວັນນີ້ທີ່ຈະ ເຕີບໂດດວ່າມັນເອງ ໃນຂອນນີ້ປະເທດໄທກີໄມ່ໄດ້ມີ ຮູ້ນະວະໄຣທີ່ໄດ້ປົກວ່າຄົນອື່ນເໜືອນກັນ ໃນຮູ້ນ ທີ່ເປັນສ່ວນທີ່ຂອງຢູ່ທະກາສົດຮ່ວມມືເອົ້າຄະນີ ປະເທດໄທຍື່ງຄູກກຳໃຫ້ຍູ່ໃນຮູ້ນະຂອງປະເທດ ດ້ວຍຫຼັງ ໃນການຕ່ອງສ້າງມັນກັບປະເທດອື່ນໆ ໃນ ການຕ່ອງດ້ານລັກອື້ນຄົມມີວິສົດ ໃນກະບວນການນີ້ ຄວາມໄຟຟ້າໃນປະເທິບໄດ້ຂອງປະເທດກຳລັງ ພັນນາກີກລັບດ້ອງຄູກລິດຮອນໄປ ແລະ บรรดาປະເທດ ປະເທິບໄດ້ທະວັນທຶກທີ່ນຳໄດ້ສໜັບມືເມົາກາ ກີ່ ສມຍອມຍ່າງສຸດຈິດສຸດໃຈກັບບຽນແຜ້ດ້ານການທັງ

^๗Ian Brown, *The Elite and the Economy in Siam, 1890-1920* (Singapore: Oxford University Press, 1988), pp.2-3.

หมวดนี้ในนามของโลกเสรี!

ช่วงต่อไปขอให้เราพิจารณาถึงธรรมชาติที่แท้จริงของการพัฒนาแบบตะวันตกที่นำมาใช้ในประเทศไทยที่สาม โดยขอเท็จจริงแล้วระบุเศรษฐกิจใหม่ว่าห่วงประเทคโนโลยีเป็นเพียงการต่อเนื่องของลักษณะนิคมทางเศรษฐกิจสมัยก่อนสังคมโลกนั้นเอง ทั้งสองระบบมาจากการแพร่หลาย วัฒนธรรมอันเดียวกัน จะเห็นได้โดยการสืบย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ย้อนยุคโบราณของอารยธรรมตะวันตกมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ อันเป็นยุคแห่งลักษณะนิยม(The Age of Rationalism) และยุคเรืองแจ้ง (The Enlightenment) ลักษณะนิยมนิยมนี้นำไปสู่ลักษณะความเชื่อในความสามารถของมนุษย์เหนือธรรมชาติ จากนั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีวิทยาหลังการ “ปฏิวัติอุตสาหกรรม” สร้างความมั่นใจอันใหม่ในความเจริญทางวัฒนธรรมอย่างไม่มีลิ้นสุดขีด และความเดิบโตทางวัฒนธรรมเป็นที่เชื่อว่าในด้านนั้นเองจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าในทุกด้านของมนุษยชาติทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมและวัฒนธรรมเข่นเดียว กับทางด้านจริยธรรม ทั้งหมดนี้จะได้มาโดยการอาศัยเพียงลิ่งเติบโตคือวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และแน่นอนต้องผ่านทางอุตสาหกรรม

ทั้งหมดนี้คืออุปกรณ์ทางที่ลักษณะนิยมในยุคกลางของยุโรปได้แปรเปลี่ยนมาเป็นทุนอุตสาหกรรมในยุคสมัยใหม่ สบริษัทของชนชั้นกลางในการประกอบการเกิดขึ้นมาอย่างพรวดหรา พอเจาะกับการเผยแพร่ลักษณะนิยมของดาวิน ที่รู้จักกันดีในทฤษฎีวิวัฒนาการของ “การอยู่รอดของผู้ที่แข็งแรงที่สุด” นี้เองคือการที่ลิ่งเติบโตเรียกว่าตลาดเสรีและการแข่งขันทางเศรษฐกิจนำไปสู่

การปฏิบัติ และที่สำคัญมากคือนำไปสู่การสร้างทฤษฎีและดำเนินเศรษฐกิจร่วมสมัยทั้งหลาย จากนั้นลักษณะนิยมที่ปราศจากการควบคุม และ “อุดมการณ์ทุนนิยมแบบสุดโถง” ตามที่สันตะปาปาจอห์น ปอลล์ที่ ๒ เรียก^๔ และรวมทั้งการแข่งขันอย่างเชื้อเดือนและช่วงชิงกีฬาอย่างเป็นระเบียบของโอลิมปิกจุบันไป กระบวนการการดังกล่าวในทางประวัติศาสตร์ก็คือการที่อุตสาหกรรมเกิดขึ้นมา และก็ยังคงทำตัวเป็นตัวจกรอันเดียวของการสร้างการเจริญเติบโตและการพัฒนาภายในได้กรอบของตระกูลและพัฒนาการทางเศรษฐกิจร่วงตักล้าว สิ่งอื่นๆทั้งหลายล้วนต้องขึ้นต่ออุตสาหกรรมทั้งลิ้น เหยื่อที่เห็นชัดที่สุดก็คือเกษตรกรรมและที่ไปด้วยกันคือชุมชนในชนบททั้งหลาย ทั้งหมดนี้อธิบายได้ว่า ทำให้การปฏิวัติอุตสาหกรรมและผลที่ตามมาของกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรมที่เริ่มต้นในตะวันตก จึงหลีกไม่พ้นที่จะนำไปสู่การแตกสลายอย่างไม่ปราณี ปราศรัยของบรรดาชุมชนในชนบทและชาวบ้าน^๕

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ยากเลยที่จะเห็นว่า พว翁กับการจากไปของลักษณะนิยมก่อนสังคมโลก ในขณะนี้แบบจำลองและกระบวนการที่เหมือนกันกำลังถูกนำมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในโลกที่สามอีกรึ่งในนามของระเบียบเศรษฐกิจใหม่ว่าห่วงประเทศ ปฏิบัติการของกระบวนการนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ ทว่ามันเป็นลิ่งเติบโตเรียนอยู่ในตัวตระกูลของลักษณะนิยมของเศรษฐกิจโลกนวัตกรรม(globalization of economy) กล่าวอย่างสั้นๆ ก็คืออีกรูปแบบหนึ่งของลักษณะ

^๔ Encyclical Letter addressed by The Supreme Pontiff John Paul II on the Hundredth Anniversary of Rerum Novarum, p. 82.

^๕ Karl Polanyi, *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time* (Boston: Beacon Press, 1957), pp. 33-42

จักรวรดินิยมนั้นเอง ประการที่สองความมั่งคั่ง ในทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรัฐบาลชาติของโลกที่สามสอดคล้องพอดีกับความต้องการที่ไม่ลื้นสุดของอุดสาหกรรม ที่อยากได้แรงงานและทรัพยากราคาถูก ในวิธีคิดดังกล่าวทั้งมนุษย์และธรรมชาติไม่ใช้อารаницามากไปกว่าการเป็นสินค้า ที่นำไปซื้อขายได้เหมือนกับสินค้าอื่นๆ นี่คือการที่คนถูกตีค่าลงให้เท่ากับแรงงาน และธรรมชาติ เท่ากับวัตถุดูดบด^{๑๐} และหั่นคนกับธรรมชาติต้องถูกทำให้รับใช้การแสวงหากำไรสูงสุดของอุดสาหกรรม แม่นอนการแสวงหากำไรสูงสุดถูกทำให้เป็นสิ่งที่เข้าใจกันเอาเอง ว่าเป็นความจำเป็นทางเศรษฐกิจและขอบธรรม เพื่อจะทำให้อุดสาหกรรม มีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการจำเริญเดินไต่อไป และอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การก่อตัวของลัทธิอ่านานิยม

ในที่สุดและเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในประเด็นเรื่องประชาธิปไตยคือหันทางที่ประเทศโลกที่สามมีปฏิริยาอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ในประเด็นนี้จากการเกิดขึ้นของสิ่งที่叫做 เคาร์ลส์เรียกว่า “ชนชั้นท้าท้านสมัย” (modernizing aristocracy)^{๑๑} จำเป็นที่เราจะต้องกล่าวถึงลักษณะของชนชั้นนำระดับชาติเสียบ้าง ในอดีต ดังได้กล่าวแล้ว ประชาชาติที่เป็นอาณานิคมและกึ่งอาณานิคมรวมถึงประชาชาติทั้งหลายได้ถูกยึดครองและขู่รือให้เป็นแหล่งของวัตถุดูดและตลาดสำหรับสินค้าอุดสาหกรรม ในกระบวนการดังกล่าว คุณค่าและระบบความรู้แบบประเพณี

ดังเดิมทั้งหลายถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมอาณานิคมที่ไม่มีอะไรมากไป กว่าการพึ่งพาและเลียนแบบ^{๑๒} พร้อมๆ กับการจากไปของลัทธิอาณานิคม ก็มีดันแบบอันใหม่ของวัฒนธรรมอาณานิคมเข้ามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชนชั้นนำของชาติ ซึ่งมองไปที่ทุนต่างชาติและวิทยาศาสตร์และเทคนิควิทยาต่างชาติว่าเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงและความเป็นสมัยใหม่ จากนั้นrocระบบสมัยใหม่แบบนี้ก็ทำตัวเป็นวัฒนธรรมครอบงำของชนชั้นปักครองใหม่ในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย และเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นเศรษฐกิจฟิ้งฟานเสียหักล้า อีกครั้งที่ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยในครกอันเดียวกันของการทำให้เป็นอุดสาหกรรมและการพัฒนาดังเช่นที่เกิดขึ้นเมื่อ ๓ ศตวรรษก่อน หากแต่ว่าคราวนี้ในบริบททางเศรษฐกิจและการเมืองใหม่ ข้อแตกต่างมีเพียงว่า แทนที่จะเป็นการปักครองโดยอาณานิคมทางตรงหรือทางอ้อม ทุนอุดสาหกรรมบัดนี้ได้แปรรูปตัวมันเองมาเป็นบรรทัชข้ามชาติ โดยมีชนชั้นนำแห่งชาติดองโลกที่สามเป็นจุดของการสนใจในบริบทของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมแบบฟิ้งฟาน โดยพื้นฐานแล้วโครงสร้างแห่งสัมพันธภาพแบบเป็นเจ้าใหญ่(hegemonic)และเอารัดเอาเปรียบยังคงดำเนินอยู่ เพียงแต่ว่ามีการแต่งหน้าเสียใหม่ให้มีเอกลักษณ์ของชาติและมีความໄฝผันและผลประโยชน์ของชาติอย่างขอบธรรมเกิดขึ้นมา ดังนั้นถึงบรรดาชนชั้นนำแห่งชาติเหล่านี้จะอ้างความเป็นชาติมากเท่าไรก็ตาม ทว่าความໄฝผันและ

^{๑๐} Ibid., p. 42.

^{๑๑} John Kautsky, *The Political Consequences of Modernization* (New York: John Wiley and Sons, Inc., 1972), pp. 66-72.

^{๑๒} Susantha Goonatilake, *Aborted Discovery: Science and Creativity in the Third World* (London: Zed Books Ltd., 1984), pp. 91-114.

เป้าหมายของพวกราชล้วนอยู่ติดและอึยงไปทาง
วัฒนธรรมของเจ้านายตะวันตกอย่างมาก^{๑๓}

จากการเดินตามรอยของตะวันตกในการทำให้เป็นอุดสาหกรรมและพัฒนา ผลที่ตามมาก็คือสังคมถูกแบ่งออกอย่างแหลมคมในการแข่งขัน หน้าที่เป็นปฏิบัติภาระห่วงสองภาค เช่น อุดสาหกรรม/เกษตรกรรม เมือง/ชนบท ทางการ/ไม่เป็นทางการ และฯลฯ ผลโดยรวมทั้งหมดนั้น คือการทำให้สังคมแบ่งภาคออกจากกันระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างคนมีกับคนไม่มี คนมีอำนาจ กับคนไร้อำนาจ การครอบงำกับการยอมจำนน ผลก็คือคนส่วนใหญ่ถูกกดให้ตัวด้อย ไม่ใช่แต่ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังในทางสังคมและการเมืองด้วย วิธีการแก้ปัญหาความยุติธรรมของพวกราชโคลาสสิกในทางปฏิบัติคือจะต้องยอมให้ภาคอุดสาหกรรม ในฐานที่เป็นตัวจัดการอันเดียว ของความจำเริญได้เติบโตเสียก่อน แล้วจากนั้น พลพวงของการพัฒนาที่จะค่อยไปหลังลະຫຍດด้วยตัวของมันเองไปยังประชาชนทั้งหมด แม้กระทั่งเราทั้งหมดตระหนักเป็นอย่างดีว่า ความคาดหวังนี้ไม่เคยเป็นความจริงมาก่อนเลย และก็จะไม่มีวันเป็นจริงได้ในอนาคตข้างหน้า อย่างไรก็ตาม สมมติฐานที่ว่ามีเพียงภาคเดียวของสังคมที่เป็นตัวจัดการเดียวของความจำเริญย่อมมีความหมายในทางปฏิบัติอยู่ในตัวเอง ว่าคนส่วนใหญ่จะต้องถูกดิรอนศักยภาพในผลิตภาพของพวกราช และที่สำคัญยิ่งกว่าอะไร ก็คือการสูญเสียสิทธิในการพัฒนาของพวกราชอีกด้วย ทำให้ความไม่ผันทั้งมวลของประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกระบวนการต้องตกอยู่ในภาวะล่อแหลมและเป็นอันตรายยิ่ง

ห่วงเป็นอย่างยิ่งว่า จากการวิเคราะห์

ข้างต้นนี้เราจะพอสามารถเข้าใจกันได้ว่าเราได้ผ่าน “ประสบการณ์ประชาธิปไตย” ของพวกราชอย่างไร เรายังได้ยินประเทศไทยเป็นด้วยที่ยังใหม่ๆ ที่สุดของโลกแสดงความห่วงใยต่อสิทธิมนุษยชน และ พัฒนาการประชาธิปไตยในโลกที่สามเช่นของพวกราช แต่เราต้องดึงข้อสังสัยอย่างจังจังเสียที่ว่าنحنหมายถึงอะไรกันแน่ มันเป็นเพียงรูปแบบภายนอก แต่แท้จริงแล้วเนื้อแท้ของมันคือลักษณะอำนาจนิยมหรือเปล่า ประเทศไทยเป็นด้วยที่ดีในที่นี่ ถ้าหากหานดูที่องค์ประกอบของค่านะรู้ มนต์ธิชุดปัจจุบันและนโยบายของรัฐบาล โดยไม่ต้องพูดถึงกระบวนการการทำงานนิติบัญญัติที่นับไม่ถ้วน สำหรับการปฏิบัติตัวยังแล้ว ‘ย่อมเห็นได้อย่างชัดเจนเลยว่า นี่เป็นตัวอย่างของประชาธิปไตยแต่ในรูปแบบ แต่เป็นลักษณะอำนาจนิยมในทางเนื้อหาและจิตใจ และทั้งหมดนี้เกิดขึ้นท่ามกลางกระบวนการรัฐสภาและการเลือกตั้ง ประชาธิปไตยแบบไหนกันที่คุณเราจะคาดหวัง ในเมื่อมันถูกทำให้เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับให้คนส่วนน้อยครอบงำคนส่วนใหญ่?

อีกเรื่องที่คุณเริ่มตั้งคำถามกันมากขึ้นเรื่อย อย่างจริงจังก็คือบทบาทของรัฐ ในเมื่อเดิมที่ การปกครองของชาติและนโยบายเศรษฐกิจถูกลดลงไปเป็นเพียงการบริหารธุรกิจโดยที่คุณที่อยู่ใน “ภาคที่เป็นทางการ” เท่านั้นจึงจะมีส่วนร่วมในบรรยายกาศเช่นนี้ มักได้ยินบ่อยถึงวิถีอันชั่งชอง “ตลาดเสรี” ทำรากับว่าพวกราชทั้งหมดมีชีวิตอยู่ภายใต้พระเจ้าทางโลกองค์ใหม่กรันน์! เป็นความจริงที่การก่อตั้งเศรษฐกิจตลาด(เสรี) เป็นเป้าหมายสูงสุดของบรรดาการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายนับแต่การปฏิวัติอุดสาหกรรมเป็นต้นมา โปรดระวังด้วยว่า กลไกการตลาดในตัวมันเองนั้น

^{๑๓} A. Rahman, "The Interaction between Science, Technology and Society: Historical and Comparative Perspective," *International Social Science Journal*, Vol. 33, No. 3 (1981), pp.508-518

ไม่มีอะไรเด็ด ว่าไปแล้วเป็นเรื่องค่อนข้างธรรมชาติ ที่เดียวที่จะต้องเกิด เมื่อสังคมต่างๆ แลกเปลี่ยนไป เห้ามาปฏิสัมพันธ์กัน สิ่งที่ผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ตลาดก็คือความเชื่อที่มีความต่อเนื่องไม่ลืม หูลืมตาในความคิดว่าตลาดควบคุมด้วยมันเองได้^{๑๔} โดยเฉพาะในหมู่คนจำนวนน้อยที่เป็นผู้ควบคุม กลไกตลาดในมือเท่านั้นอย่างไม่ลืมหูลืมตา นี้เป็นสิ่งที่ สันตะปาปาจอห์น ปอลที่ ๒ กล่าวถึง “อุดมการณ์ ทุนนิยมแบบสุดโต่ง” ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้กลไก ตลาดเป็นเพียงสิ่งสำคัญเพียงอย่างเดียวในชีวิต ทางสังคม และซึ่ง “มอบความไว้วางใจอย่างคาดการณ์ ใน การแก้ปัญหาให้กับพัฒนาการโดยเสรีของพลัง ตลาด”^{๑๕}

ทั้งหมดนี้คือการที่เศรษฐกิจและการเมือง ร่วมมือกันในการทำให้ประชาชนไปอยู่บ้านนี้มี สภาพอย่างที่เห็นกันอยู่ นั่นคือการที่คนส่วนใหญ่ ถูกกีดกันออกจากระบบทุนการในการตัดสินใจ และออกไปจากกระบวนการทางการเมืองโดยทั่วไป หมายความว่าในทัศน์(concept) ของเสรีภาพ ของพลเมืองและเสรีภาพทางการเมืองรวมทั้งสิทธิ ใน การอุปโภคเสียง ซึ่งตะวันตกโฆษณาและป่าวร้อง อย่างมากมายนั้น เป็นเพียงสิ่งหลอกลวงในบริบท ของสังคมเดียวหรือเชียกันนี้เท่านั้นเอง เสรีภาพ ของพลเมืองและของ การเมืองนั้นก็ง่ายที่จะถูกบิด เปื้อนให้มาเป็นเครื่องมือที่จะเหยียบย่ำบันลิกที่ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทางวัฒนธรรมของ ประชาชนผู้ยากไร้ไม่อ้าช่วยด้วยตัวเองได้ อีกเมื่อการ ทำให้เป็นอุดมการณ์ได้ก้าวมาถึงขั้นที่การสังอkok และการแข่งขันระดับโลกถูกเป็นเรื่องสำคัญที่ สุดในการดำเนินนโยบายของวัฒนธรรมแล้ว ความจำเป็น ทางเศรษฐกิจของการแทรกแซงในสิทธิพื้นฐาน

ของประชาชนในชีวิตและการจัดการทรัพยากรสิ่ง แวดล้อมของพากษา ยิ่งมีความเป็นได้สูงที่จะถูก ทำลายเร็วขึ้นและอย่างรุนแรงขึ้นด้วย ความจริง แล้วในขณะนี้ความรุนแรงไม่ใช่เรื่องผิดปกติอะไรใน ชีวิตประจำวันของคนจนทั้งในเมืองและในชนบท ที่แม้ยังกว้านันคือมีความลักษณะดังนี้อย่าง มากมายระหว่างตัวบทกฎหมายในการรับใช้จุด หมายทางอุดมการณ์ด้านหนึ่ง กับความเป็น จริงทางสังคมอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมักจะนำไปสู่ความ ชัดเจนและความรุนแรง นั่นเป็นดัชนีที่ชัดเจน ของลักษณะนิยมเบื้องหน้าความไม่ดีนี้ใน ประชาริปไตยในระดับพื้นฐาน กรณีป้าไม้ที่ยืดเยื้อ เป็นตัวอย่างอันหนึ่ง ในเรื่องนี้ไม่มีครกล่าวถึง ปัญหาได้ไปกว่าองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรัสว่า

“ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขึ้นเส้นไว้ว่า เป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ว่าเราขึ้น เส้นไว้ ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะ เอกภูมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ ในป่าที่ยังไม่ได้ส่งวน แล้วเพิ่งไปส่งวนที่ หลังโดยขึ้นเส้นบนเศษกระดาษก็คุ ชอบกลอยู่ แต่มีปัญหาเกิดขึ้น ที่เมื่อขึ้น เส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลับ เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมาย เขายังคงฝ่าฝืน เพราะว่าธรรมะเป็น กฎหมายโดยขอบธรรม แต่ว่าถ้าตาม ธรรมชาติ ควรเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ ผู้ที่ขึ้นเส้นนั้นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขาไม่ลิขิตในทาง เป็นมนุษย์ หมายความว่าทางราชการ บุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมาย

^{๑๔} Karl Polanyi, op. cit., p.40.

^{๑๕} Pope John Paul II, op. cit., pp. 39 and 82.

บ้านเมือง๑๖”

เราสามารถจะขยายภาระส่วนรวม
ราโชวานีไปยังภารณสุภาพแวดล้อมและธรรมชาติ
อื่นๆ อีกเช่นที่ดินและน้ำ ซึ่งประกอบกันเข้าเป็น
พื้นฐานในชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นทั้ง
หลาย โดยพื้นฐานคือปัญหาว่าด้วยสิทธิทาง
ธรรมชาติซึ่งในทางประวัติศาสตร์มีกำเนิดใน
อารยธรรมตะวันตกเอง แม้ปฏิญญาสากรว่าด้วย
สิทธิมนุษยชน ก็ยังรับรองสิทธิพื้นฐานดังกล่าว
เหล่านั้นแต่สิทธิเหล่านั้นก็ยังถูกละเลยและทอตึง
โดยอ้างการทำให้กันสมัยและการพัฒนาบังหน้า

แลไปช้างหน้า

มาถึงตอนนี้คงเป็นที่กระจ่างแจ้งแก่พวกราทุกคนแล้วว่า กระบวนการและทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างที่ทำกันอยู่ ไม่อาจให้ดำเนินต่อไปได้ ไม่ว่าในแขวงแหล่งทรัพยากรณ์มนุษย์หรือธรรมชาติและสุภาพแวดล้อม สิ่งที่ແປ
เร้นอยู่ในวัฒนธรรมอุดมสาหกรรมคืออุดมการณ์
และกลไกของความเป็นเจ้าและของกรดซึ่งที่มุ่ง
แต่จะไปสู่จุดหมายเดียวเท่านั้นคือความจำเริญ
เดิบໂตที่เป็นเส้นตรงและที่ไม่มีลิ้นสูด ทั้งหมดนี้
ทุนนิยมอุดมสาหกรรมก็ไม่แตกต่างอะไรมากนัก
กับลักษณะมิวนิสต์ที่กำลังล้มลายในความเชื่อ
อย่างสัมบูรณ์และรุนแรงในความจำด้องเป็นและ
หลีกเลี่ยงไม่ได้ของประวัติศาสตร์ แม้ทั้งสองลักษณะ
จะมีความแตกต่างกันและขัดแย้งกันในด้านอุดม
การณ์แต่ทั้งสองก็ร่วมกันโดยพื้นฐานในลักษณะอุดมสาหกรรม รวมทั้งเป้าหมายทางการเมืองของการเป็น

เจ้าโลก กล่าวโดยย่อทั้งสองลักษณะเป็นอุปสรรคต่อ
สิริภาพมนุษยชนและประชาธิปไตย แต่ทว่าทั้ง
สองลักษณะต่างประกาศตัวเองเป็นผู้สนับสนุนสิริภาพ
มนุษยชนและประชาธิปไตย ทั้งในรูปแบบของรัฐ
บาลโดยผ่านผู้แทนหรือระบบประชาธิปไตยรวม
ศูนย์ ทั้งสองฝ่ายจะลงด้วยผลด้านลบ ดังที่ลัตน
ตะปาปาจอร์หัน ปลดเดือนเรอาอย่างสั้นๆ ถึงความ
เป็นจริงของภารชุดรีดและการกีดกันคนส่วนใหญ่
ในโลกที่สาม เช่นเดียวกับความเป็นจริงของการ
แปลงแยกในประเทศที่ก้าวหน้ากว่า๑๗

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง^{๑๖}
มองทางทางออก ให้แก่ด้วยแบบการพัฒนาที่ເຂົາ
ความจำเริญเป็นหัวใจอย่างที่เป็นอยู่นี้ กล่าวใน
ด้านของสิริภาพมนุษยชนและประชาธิปไตยจำเป็น
ต้องก้าวให้พ้นวิธีการแบบสิริภาพหรือเสมอภาค
นิยมแบบที่ใช้อ้างกันอยู่ในการจัดการ ปัญหา
ของสัมพันธภาพมนุษย์และสังคม ในสภาพที่เป็น
อยู่เราไม่อยากยึดติดกับสิทธิมนุษยชนชุดเดิมหนึ่ง
ดังที่มีการเสนอ ก่อนโดยฝ่ายตะวันตกหรือตะวันออก
ทั้งสิริภาพพลเมืองและการเมืองในด้านหนึ่ง กับ
สิทธิทางเศรษฐกิจทางลังкамและทางวัฒนธรรม
ในอีกด้านหนึ่ง จะต้องผสานกันโดยมีทัศนะที่
ให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชนในการพัฒนา
และนี้ก็เช่นกันจะต้องไปให้ไกลกว่าการพูดเพียง
ว่าเป็นสิทธิของปัจเจกชนในการ “ได้รับผลพวง^{๑๘}
ของความก้าวหน้าและการประยุกต์ทางวิทยา
ศาสตร์”^{๑๙} กล่าวโดยเนื้อหา มันหมายถึงสิทธิใน
การพัฒนาและ การพัฒนาตนเอง กล่าวโดย
เฉพาะเจาะจงสิทธิดังกล่าวนี้ต่อด้านการครอบงำ
ของอุดมสาหกรรม และให้ความสนใจโดยพื้นฐาน

๑๖ กระแสธรรมราโชวานิ พราชาทานแก่คณะกรรมการจัดงาน “วันพี” ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันพุธที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖, หน้า ๑๘๙.

๑๗ Pope John Paul II, Op. Cit.

๑๘ International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights, article ๑๕ (b).

ต่อปัญหาของเอกสารกักษณ์ทางวัฒนธรรมและพลวัตของชุมชนดังเดิมและในชนบททั่วไป ที่ได้ผ่านผลกระทบด้านลบของการเปลี่ยนแปลงและแปรเปลี่ยนทางสังคม นี้ไม่ใช่การปกป้องรักษาประเพณีนิยมเพื่อให้มั่นคงยุ่งเหงา แต่ก็ไม่มีเหตุผลสมบูรณ์เหมือนกันที่จะปล่อยให้แนวโน้มของวัฒนธรรมอุดสาหกรรมดำเนินต่อไปอย่างไม่อ่าจหยุดยั้งได้ในการกดซี่โครงคนอีกนานๆ และทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติลงไป แนวทางปฏิบัติที่เป็นจริงและจำเป็นที่สุดคือการปล่อยให้แหล่งพลังภายนอกท่องถิ่นของการพัฒนาและสร้างสรรค์ได้พื้นคืนมาเป็นฐานสำหรับให้ประชาธิปไตยและการพัฒนาในระดับ lokal ได้สานกันสร้างความเจริญแก่มนุษย์อย่างแท้จริง

จากสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ชีวิตมนุษย์และสังคมทั่วโลกอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอุดสาหกรรมที่เป็นแบบเดียวแก่กันหมด แม้ว่าหลังสงครามโลกจะมีรูปแบบอันหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทางเศรษฐกิจมากขึ้น ก็ตาม ภาวะของจักรวาลวัฒนธรรมดังกล่าวที่ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในภาคชนบท หากยังมีผลกระทบอันมากมายในวิถีชีวิตของชุมชนเมืองด้วย ลักษณะภูมิศาสตร์ นิยมที่ตามมาก็เป็นอีกแบบหนึ่งของลักษณะนิยม ซึ่งยิ่งทวีความเลวร้ายมากยิ่งขึ้นเมื่อเรากำลังเข้าสู่ยุคที่สารกันทั่วโลก นั่นคือหันทางที่ลักษณะอุดสาหกรรมดำเนินไปในวงจรอนุภาพของมนุษย์ คือจากการจำเริญเติบโตอย่างไม่สิ้นสุดนำไปสู่ลักษณะภูมิศาสตร์นิยม และจากนั้นกระบวนการทั่วโลกก็นำไปสู่การชูศรีและแหล่งธรรมชาติและสภาพแวดล้อมอย่างไม่มีสิ้นสุด เป็นที่ชัดเจนว่า ทั่วโลกนี้ต้องการการการต่อสู้ที่เข้มแข็งจากพลังประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกระดับพื้นฐานนี้ แหล่งคือการที่การพัฒนาอย่างยั่งยืนยึดถือพื้นที่ อย่างใกล้ชิดกับประชาธิปไตย แต่ไม่ใช่ในความหมายแบบเก่าๆ ของตะวันตก ทว่าเป็นความ

สอดคล้องในชั้นราากฐานที่เดียวต่อรากเหง้าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ดังที่พากเราคงตระหนักรู้เป็นอย่างดีแล้วว่า สังคมเชี่ยวชาญนี้มีศักยภาพอันมหาศาลในการสร้างสรรค์ในแบบนี้ ทั่วโลกนี้ชี้อยู่กับเราที่จะตัดสินทางเลือกของเราร่อง ว่าจะเป็นเส้นทางของการพึ่งพาและยอมจำนน หรือเป็นหนทางของการพึ่งตนเองและเสรีภาพ.

สารสาร การศึกษาแห่งชาติ

เผยแพร่ความรู้ ข้อคิดเห็น ข่าวการการศึกษา พลการวิจัย และวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1 ปี 6 ฉบับ อัตราค่าสมาชิก 45 บาทต่อปี ธนาภัต บก. ถูกต ใบอน
นางวนิดา จิตวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตย เขตคลองเตย 10300
โทรศัพท์ 241-5152